

METAVERSE SOSYOLOJISI

Furkan Kolakan

- Sosyoloji Bölümü Mezunu

Metaverse, kelime anlamı evren ötesi olarak çevirilebilse de günümüzdeki kavramsal kullanımı ve çeşitliliği sebebiyle bir çatı ad görevi yürütmektedir ve çatısının altında birçok “şey” barındırmaktadır.

Metaverse, ilk olarak insanlık tarihine bilim kurgu romanları ile girmiş bulunmaktadır. Neal Stephenson’ın bilim-kurgu romanı Kar Çöküşü’nde ortaya atılmıştır. Bu romandaki insanlar Avatar S ile bir etkileşime girerler. Bu etkileşim üç boyutlu bir alanda gerçekleşir. Kısaca fiziksel dünya ile dijital dünyanın sınırlarının kaldırıldığı ve iç içe geçirilmeye çalışıldığı bir fikrin simgesidir(1).

İlerleyen yıllarda Matrix, Avatar gibi başlıca film çalışmaları ile insanlar bu öteki evren düşüncesi ile ilgili fikir sahibi oldular. Günümüzde Microsoft ve Facebook gibi dünyanın başlıca şirketleri bu dünyaya ciddi yatırımlar yapmaya başladılar.

Öteki evren diye adlandırdığımız bu dünyada insanlar gerçek benliklerini veya herhangi bir benliğini bu dünyaya ekleyebiliyor hale geldi, geliyor.

Katılımcı sayısının her geçen gün arttığı bu dünyada insanlar bir tüketim, sosyalleşme ve etkinlikler akımının içinde bulunuyorlar. Peki insanların kendini var ettiği bir dünyada tüketimin, eğitimin, sosyal ilişkilerin, statülerin oluşumu gözlenirken “Metaverse Sosyolojisi” Sosyoloji Dünyasını nasıl etkileyecektir? Bu dünya/larda insanlar oluşturdukları sanal benlikleri için ücretli ve ücretsiz bir çok şey (takılar, kıyafetler tablolar, araziler...) satın alabiliyor ve çeşitli blockchain sistemleri aracılığıyla başka dünyalara satın aldıklarını taşıyabiliyor veya açık artırma gibi yöntemlerle satabiliyor. Örneğin, Mike Winkelmann adlı bir sanatçı The Fist 500 Days adlı tablosunu NFT olarak açık artırmaya sundu ve 69.3 Milyon dolara satın alındı (2).

Bu tabloyu satın alan insan/lar bu haberler doğrultusunda Metaverse dünyasında bir sergi düzenlemeyi düşündüklerini ve bu sergi için, NFT olarak satılan ilk tabloyu da sergilemek istediklerini belirtiyorlar. Bu ticaret Karl Marx’ın meta kavramı ile nasıl ilişkilendirilebilir? Üretim ve tüketim boyutundaki bireylerin emek tüketimi nasıl boyut kazanacaktır?

.....

Bir diğerk dikkat çeken olay ise 26 Kasım 2021 tarihinde bir kadın kullanıcı Harizon World adlı evrene Metaverse kimliği ile katıldığını ve tacize uğranıldığını belirtti (3). Dünya ve Türk basınında sansasyonel olay olarak yer aldı. Bu olgunun suç sosyolojisinde yeri nasıl tartışılmalıdır? Toplumsal cinsiyet açısından bu durum nasıl okunacaktır? Günümüzde pandemi sebebiyle okullarda uzaktan eğitim modeline geçiş yapıldı. Ancak, öğrenciler ve öğretmenler eğitim durumunun istenilen verimlilik seviyesinde olmadığı belirtiliyor. Orta Doğu Teknik Üniversitesi yeni bir çalışma ile öğrencilerin avaturlarıyla katılabileceği bir okul projesi yürütmektedir. Uzmanlar böylelikle fizik bilimleri, sağlık bilimleri gibi alanlarda deneylerin, klinik çalışmalarının veriminin artabileceğini ve masrafların sistemli olarak büyük ölçekte azalabileceğini düşünmektedir (4). Metaverse dünyasında, bu dünyada olduğu gibi belirli etkenler sebebiyle toplumsal tabakalardan bahsedilebilir mi? İnsanlar sanal benliklerine çeşitli ücretler ödeyerek kıyafetler, takılar gibi eşyaları alabiliyorken diğerk yandan konser biletleri satın alıp konserlere katılabiliyor veya yine belirli bir ücret ödeyerek başka insanlarla etkileşime girebileceği “online oyunlar” oynayarak gruplar kurabiliyorlar.

İnsanların bu alıveriş hareketleri onların gerçek dünyada olduğu gibi bir “sınıf” belirlemesine sebep olmayacak mıdır? Bazı Sosyologların toplumsal tabakalaşma kavramlarını ele alarak Metaverse Dünyasında nasıl soruların ortaya çıkabileceğine bakmak gerekirse; örneğin; Bourdieu’nun beğeni kavramını ele alalım. Ona göre insanların beğeni anlayışı içinde buldukları sınıflara göre değişebiliyor ve bazı sınıflar ayrıştırıcı olmak için beğenilerini değiştirebiliyorlar(5). İnsanlar bir sınıf belirlemek için sanal cüzdanlarındaki bakiyelerine göre alabildikleri eşyalar ile kurdukları beğeni algısı sayesinde tam da Bourdieu’nun beğeni kavramındaki gibi bir sınıflaşma oluşabilecek mi? Peki gerçek dünyada hakim beğenin algıladığı ve takdir ettiği öğeler diğerk insanların ulaşabileceği bir şey olduğu zaman bu öğelerden uzaklaşacaklar mıdır? Bir başka bakış açısı olarak Weber’e göre sınıfı oluşturan şey iktisadi koşullar ile oluşturulsa da statü, bireyin hayatı boyunca itibarıyla edindiği bir durumdur (6).

.....

Weber'in statü kavramı ile bakılırsa Metaverse dünyasında insanların nasıl bir statü elde edebilecekleri merak konusudur. Acaba yeni değerler oluşabilir mi? Bu değerlere yakıştırılan insanlar/sanal karakterler belirli statüler kazanabilecek mi? Yeni saygınlık anlayışları doğabilir mi? Statü nasıl şekillenecektir? Frankfurt Okulu düşünürlerinden Theodor W. Adorno'nun kültür endüstrisi üzerine bir inceleme yaptığımızda, ona göre baskılar ve zorunluluklar gerçektir ve kültür endüstrisi bu zorunlulukları unutturma ve tekrar çalışma azmi yaratabilmek için etkin bir oluşumdur. Bu gözlemde bakıldığı zaman insanların gerçek hayattaki zorunlulukları unutmaları için Metaverse bir arka bahçe ya da hobi alanı gibi bir görev alabilir mi? En etkin kapitalist kuruluşlar ve hakim ideolojiler bu dünyada gizli veya açık propagandalar ile yaşayabilir mi? Metaverse, hukuk, eğitim, medya/yeni medya, tarih, sanat ve en nihayetinde sosyoloji için yeni bakir bir dünya! Burada bu yazıyı yazdığım anlarda bile bir takım gelişme haberleri olduğunu tahmin etmek olası. İnsan ve grup ilişkilerinin yeni bir dünyada yeni etkenlerle karşılaşarak farklı olgular yaratabilmesi en olası durum gibi duruyorken; sosyolojideki kavramların Metaverse dünyasında nasıl işleyeceğini ve yeni boyutlar kazanıp kazanamayacağını sormak gerekir. Bununla birlikte özgün olaylarla en nihayetinde kendi altını doldurarak sosyolojide yeni bir alt dal olarak "Metaverse Sosyolojisi" oluşabileceğinin kanısındayım. Henüz yaşanan olayların Metaverse sosyolojisinin giriş aşamasında olduğunu söyleyebiliriz. Metaverse dünyasına giriş için gerekli olan cihazların piyasada daha ucuza elde edilebilmesi ve yayılması durumunda daha bir çok olayın gerçekleşmesiyle birlikte merceklerin o tarafa doğru yönelmesi kaçınılmaz olabilecektir. Tüm bunlar Metaverse Sosyolojisinin altını dolduracaktır.

Kaynaklara ulaşmak için lütfen [tıklayınız](#).

